

wanneer dezelfde tocht herhaald wordt en er bij voorbaat op gerekend wordt.

Tot besluit een lijst der natuuronderzoekers, die op Batjan hebben vertoefd, en voor belangstellenden en latere bezoekers een opsomming van de voornaamste literatuur, beide alleen voor zoover ze mij bekend zijn geworden en daarom allicht voor aanvulling vatbaar. Van de onderzoekers zijn te noemen: BLEEKER (1855) en WALLACE (1858-59), die zoölogisch, BERNSTEIN (1860), die in hoofdzaak ornithologisch, RIBBE (1885), DOHERTY (1892) en PLATEN ($\pm$ 1900?), die entomologisch, KÜKENTHAL (1895), die marien-zoölogisch, en BROUWER (1915) die geologisch hebben gewerkt. Planten werden op Batjan verzameld o. a. door TEYSMAN & DE VRIESE (1859-60), BECCARI (1875), WARBURG (1888), BOERLAGE & SMITH (1900) en den houtvester S.P. HAM.

Literatuur: A. R. WALLACE: *The Malay Archipelago*, 1872. — RIBBE: *Iris*, 3, 1890. — H. A. BERNSTEIN: *Tijdschr. Ind. Taal-, Land- en Volkenk.*, 14, 1864, blz. 399. — W. KÜKENTHAL: *Abh. Senckenb. Naturf. Ges.* 22-25, 1896-1903. — W. PH. COOLHAAS: *Tijdschr. Ind. Taal-, Land- en Volkenk.*, 63, 1923, blz. 474. — W. PH. COOLHAAS: *Bijdr. Taal-, Land- en Volkenk. Ned. Ind.*, 82, 1926, blz. 403 (met kaarten).

Wageningen (Holland).

Prof. Dr W. ROEPKE.

NASCHRIFT. — Dr J. VAN DER VECHT te Buitenzorg vestigt onze aandacht op het feit, dat de opmerkingen van Prof. ROEPKE over het voorkomen en de verspreiding van „*Vespa cincta affinis*” (vgl. het eerste stuk, in de vorige afl., blz. 82) de volgende wijzigingen behoeven.

Door Prof. BÉQUAERT is kort geleden uitgemaakt, dat *Vespa cincta* en *affinis* duidelijk verschillende soorten zijn (eerstgenoemde moet tegenwoordig *V. tropica* L. heeten!). Op Java komt alleen deze soort voor. De ter plaatse door Prof. ROEPKE bedoelde wesp is blijkbaar *V. affinis* F., die op een aantal eilanden in de Molukken is gevonden. Zoowel van *V. tropica* als van *affinis* leven variëteiten op Nieuw Guinee, zoodat het geslacht *Vespa* dus ook in de fauna van Nieuw Guinee vertegenwoordigd is. RED.

TENTOONSTELLING „RONDON MOOI SEMARANG”.

De afdeeling Semarang heeft ter eere van haar 5-jarig bestaan en tevens als propaganda een tentoonstelling georganiseerd, die zij genoemd heeft „Rondon mooi Semarang”, daarmede willende te kennen geven, dat op deze tentoonstelling van vele natuurhistorische afdeelingen alleen datgene tentoongesteld zou worden, wat men op een week-end of een eendaagschen tocht vanuit Semarang in de natuur te zien kan krijgen.

Wel waren terwille van de grootere attractie ook planten opgenomen, die gekweekt kunnen worden in Semarang, en daardoor was er dan ook een afdeeling Potplanten en Cactussen, benevens een afdeeling Orchideeën. En voor wat men pleegt te noemen „het groote publiek” waren het juist die twee stands, die het meest de aandacht vroegen.

Maar de ware natuurliefhebbers waren juist te vinden bij de afdeeling Wilde planten en Vloedboschvegetaties. En dit was zeker een van de stands, waaraan veel voorbereiding, veel liefde voor de natuur en veel plantenkennis te pas is gekomen. Immers, er waren uitsluitend wilde planten, die hier in Semarang langs de wegen van het bij ons — Semarangers — met recht zoo geliefde Heuvelterrein groeien, vertegenwoordigd. Het overgrootste deel der wandelaars — en dat zijn er op zichzelf al niet veel — kent deze planten heelemaal niet. Het was dan ook een zeer geslaagde afdeeling.

De Vereeniging zelf had haar stand verlucht met een groote kaart van Midden-Java, waarop in kleuren de tochten der 5 jaren waren aangegeven. Verder een tabel met een opsomming der tochten, vele vergrootingen van de mooiste foto's

tijdens de excursies gemaakt, en natuurlijk De Tropische Natuur en de andere uitgaven van de Vereeniging (fig. 1).

Een van de smaakvolste stands was die der Groenten en Vruchten (fig. 2), die ook bij de dames veel bekijks had. De meeste in Midden-Java voorkomende groenten en vruchten, die door de inheemschen gegeten worden, waren aanwezig. Een opsomming is in dit bestek niet mogelijk. Het was trouwens misschien de eenige klacht, die men telkens hoorde: er is te veel om het alles goed te bekijken!

Immers, alleen al de stand der vlinders en andere insecten kon iemand zeker een

Fig. 1. Afdeeling Semarang.

heelen morgen bezighouden. En het was dan ook een zeer groote voldoening voor ons, dat na de overvolle openingsavond veel menschen de volgende dagen nog twee, drie maal terugkwamen om alles eens op hun gemak te kunnen bekijken. Bij laatstgenoemde stand waren wegens plaatsgebrek ook de serie aquarellen van den schilder C. VAN DEUTEKOM, Javaansche vogels voorstellende, ondergebracht. Deze aquarellen waren ons door het hoofdbestuur, dat zoowel door zijn medewerking alsook door zijn daadwerkelijk verleenden steun de tentoonstelling mogelijk heeft gemaakt, toegezonden.

Een bijzonder mooie stand was ook de afdeeling Korallen en Schelpen (fig. 3). De stand bevatte o. a. de collectie korallen van het Laboratorium voor het Onderzoek der Zee te Batavia, welke ons ter expositie werd toegezonden. De korallen maakten een schitterend effect op het zwarte goed, waarmede wij vrijwel de geheele expositieruimte hadden behangen. Het strakke wit-zwart effect werd hier en daar onderbroken door de ertusschen opgehangen aquarellen van visschen en eenige antiquarische boeken. Het oorspronkelijk plan om ook nog een afdeeling boeken te maken, hebben wij wegens plaatsruimte moeten opgeven.

De tentoonstelling werd namelijk gehouden in twee kleinere zalen van de sociëteit. Toen wij de beschikbare ruimte voor het eerst zagen, waren wij bang niet alles gevuld te krijgen. Maar toen wij eenmaal aan den gang waren, en alle medewerkers steeds enthousiaster werden, kregen wij zooveel materiaal ter beschikking, dat wij graag een nog grootere zaal hadden gehad — waar dan weer als bezwaar aan verbonden zou zijn geweest, dat wij die grootere ruimte ook weer geheel hadden moeten aankleeden!

De Bergcultures hadden een zeer leerzame en duidelijke stand. Tevens waren er monsters van bodemsoorten en verweeringsprocessen gedemonstreerd. Vooral voor de leden zelf — de tentoonstelling was voor een ieder toegankelijk gesteld — die vaak op hun excursies een onderneming in de bergen bezoeken was dit alles zeer de moeite waard.

In het midden der twee zalen waren eenige

Fig. 2. Groenten en vruchten.

aquaria opgesteld, die ook alleen maar visch uit Semarang bevatten. Dit vooral wekte bij de vele aquarium-liefhebbers veel belangstelling en verbazing, dat er nog een dergelijke verscheidenheid in de slokans, enz. van onze stad is te vinden!

Dan waren er nog een paar gasten: de Plaatselijke Gezondheidsdienst had materiaal ingezonden, speciaal over de malariabestrijding in Semarang met biologisch materiaal en zeer sprekende foto's; en aan de J. M. C. (de Java Motor Club) was gastvrijheid verleend om haar kampeertent en pas uitgekomen opvouwbare zeilkano te kunnen demonstreeren.

Ter opluistering was er o. a. ook nog een knaap van een krokodil, die hier dichtbij geschoten was en die bij het binnenkomen van de beide zalen iedereen opviel, doordat hij zoo duidelijk „zijn tanden liet zien”!

Het doel der tentoonstelling: de aandacht te vestigen op de duizenden uitingvormen van de natuur in onze onmiddellijke omgeving en daardoor bij te dragen tot het hoofddoel der Natuurhistorische Vereeniging, nl. liefde te kweken voor de natuur, is volkomen bereikt. Zóó een belangstelling als wij gehad hebben, kon zelfs de grootste enthousiast niet verwacht hebben. En het

practisch succes is een mooi accres van leden geweest. Gewoonlijk hoort men

na atloop van dergelijke gelegenheden de verzuchting: Nu, dat is eens, maar nooit weer! Wij hoorden echter tijdens het opruimen na de sluiting telkens: Zeg, als wij de volgende keer weer. . .

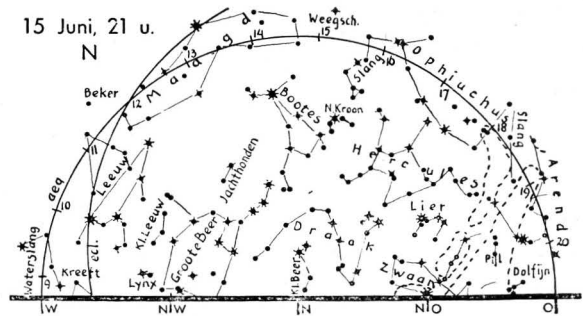
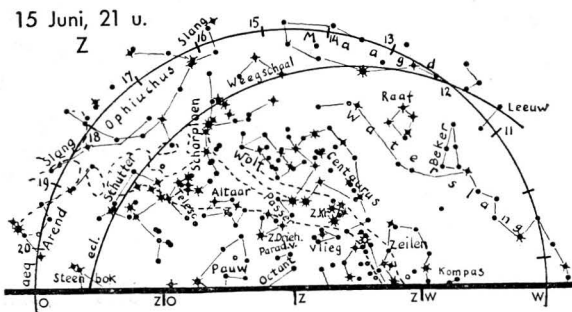
Semarang.

V. O.

Fig. 3. Korallen en schelpen.

DE STERRENHEMEL IN JUNI

De sterrenkaartjes gelden op 1 Juni te 22 u., op 15 Juni te 21 u., op 30 Juni te 20 u. en voorts op 15 Feb. 15 Mrt. 15 Apr. 15 Mei 15 Juni 15 Juli

5 u. 3 u. 1 u. 23 u. 21 u. 19 u.

Aan het begin van iedere maand gelden zij één uur later, aan het einde één uur vroeger.

DE MAAN. — N. M. 1 Juni; E. K. 9 Juni; V. M. 17 Juni; L. K. 23 Juni; N. M. 1 Juli.

DE PLANETEN. — MERCURIUS komt op den 21sten Juni in onderste conjunctie met de zon. In het begin der maand is de planeet avondster (ondergang op den 1sten 19 u. 32 m.), op het einde ochtendster (opkomst 5 u. 8 m.).

VENUS blijft nog avondster en bereikt op den 30sten de grootste elongatie. De R. K. neemt toe van 7.7 (Kreeft) tot 9.8 (Leeuw). Zij nadert tot Regulus, de helderste ster van de Leeuw, die zij begin Juli passeert.

MARS (R. K. 12.5 tot 13.0) beweegt zich door de Maagd en nadert opnieuw Spica. MARS gaat op den 1sten op te 1 u. 52 m., op den laatsten te 0 u. 28 m. en is dus in den voornacht zichtbaar.

JUPITER (R.K. 14.9 in de Weegschaal) gaat onder te 4 u. 18 m. in het begin, te 2 u. 15 m. op het einde der maand.

SATURNUS (R.K. 22.8 als in Juni) komt resp. te 0 u. 14 m. en te 22 u. 20 m. in begin en eind der maand op, en is pas in den na-nacht te vinden.

S. W. VISSER.